

Spis treści

Wprowadzenie	9
Rozdział 1	
Psychologia a prawo	15
1.1. Związki psychologii i prawa	15
1.2. Funkcje i zadania psychologa w polskim systemie prawa	19
1.2.1. Obszary współpracy psychologa z organami wymiaru sprawiedliwości w postępowaniu karnym i cywilnym.	19
1.2.2. Funkcje psychologa w postępowaniu karnym i cywilnym	21
1.2.3. Wymagania stawiane psychologom w procesie stosowania prawa	24
1.3. Tradycyjne i nowe obszary wykorzystania psychologii w procesie stosowania prawa . .	27
1.3.1. Psychologia a prawo karne	27
1.3.2. Psychologia a sprawy nieletnich	41
1.3.3. Psychologia a sprawy rodzinne i opiekuńcze	44
1.3.4. Psychologia a sprawy cywilne	53
Rozdział 2	
Mechanizmy zachowania. Przyczyny i czynniki ryzyka zaburzeń zachowania . . .	67
2.1. Zachowanie człowieka	67
2.2. Mechanizmy regulujące zachowanie człowieka	71
2.2.1. Wychodząc od korzeni – biologia zachowania	72
2.2.2. Środowiskowe czynniki kształtowania zachowania – kultura i społeczeństwo . . .	78
2.2.3. Psychologiczne mechanizmy zachowania	83
2.3. Zaburzenia zachowania	101
2.4. Trójwymiarowa perspektywa uwarunkowań zachowań agresywnych	117
2.4.1. Perspektywa neurobiologiczna uwarunkowań zachowań agresywnych	118
2.4.2. Perspektywa społeczno-kulturowa uwarunkowań zachowań agresywnych	131
2.4.3. Perspektywa psychologiczna uwarunkowań zachowań agresywnych	137
Rozdział 3	
Diagnoza psychologiczna	148
3.1. Przedmiot i modele diagnozy	148
3.2. Standardy procesu diagnozy klinicznej w psychologii sądowej	151
3.2.1. Ustalenie zagadnień prawnych	159
3.3. Diagnoza psychologiczna w obszarze stosowania prawa	162
3.3.1. Konteksty diagnozowania i diagnozy w sprawach nieletnich	162
3.3.2. Diagnoza psychologiczna i jej aspekty w przestępstwach z użyciem przemocy . . .	173
3.3.3. Obszary diagnozowania i diagnozy w sprawach rodzinnych i opiekuńczych . . .	183
3.4. Kompetencje psychologa – biegłego sądowego	191
3.4.1. Kompetencje w zakresie etyki	193

Rozdział 4**Kliniczna psychologia sądowa w prawie karnym –****dorośli sprawcy przestępstw 200**

4.1. Diagnoza procesów motywacyjnych i struktur psychicznych w opiniowaniu o stanie zdrowia psychicznego	200
4.1.1. Poczytalność, poczytalność ograniczona i niepoczytalność	200
4.1.2. Tryb powoływania biegłych psychologów i zasady budowania opinii w sprawach dotyczących stanu zdrowia podejrzanego (oskarżonego)	203
4.1.3. Kryteria oceny poczytalności w perspektywie psychologicznej	205
4.1.4. Poczytalność i motywacja do popełnienia przestępstwa	209
4.1.5. Zaburzenia psychiczne i stany kliniczne jako przesłanki rozeznania zniesionej poczytalności i poczytalności ograniczonej	211
4.1.6. Kilka uwag o wyborze metod diagnozy psychologicznej w procesie opiniowania na temat zdrowia psychicznego	225
4.2. Analiza procesów i mechanizmów regulacyjnych sprawców przestępstw seksualnych	230
4.2.1. Przemoc seksualna wobec osób dorosłych i dzieci	230
4.2.2. Sprawcy przestępstw seksualnych wobec osób dorosłych i dzieci – próby typologii	237
4.2.3. Regulacja zachowania sprawców przestępstw seksualnych	247
4.3. Funkcjonowanie sprawców psychopatycznych	268
4.4. Zabójstwa i przestępstwa agresywne a schizofrenia	277
4.4.1. Społeczne przekonania i naukowe doniesienia na temat schizofrenii i skłonności do przestępstw	277
4.4.2. Motyw zabójstwa a zaburzenie psychiczne	279
4.4.3. Agresja u osób ze schizofrenią	280
4.4.4. Schizofrenia a psychopatia	290
4.4.5. Spektrum schizofrenii: zaburzenia urojeniowe a zachowania agresywne	292
4.5. Psychologiczne mechanizmy zachowania sprawców i ofiar przemocy w rodzinie	294
4.5.1. Męczyzna-sprawca przemocy. Osobowościowa kategoryzacja (typologia) sprawców	294
4.5.2. Specyfika i motywy przemocy stosowanej przez kobiety. Charakterystyka sprawczyń	308
4.5.3. Relacje przemocy. Model uzależnienia	318

Rozdział 5**Kliniczne wymiary funkcjonowania świadków w procesie składania zeznań . . . 336**

5.1. Przyczyny powstawania zniekształceń w zeznaniach świadków	336
5.2. Faza kodowania informacji	341
5.2.1. Stres i afekt	342
5.2.2. Alkohol	347
5.3. Faza przypominania informacji	349
5.3.1. Rozpoznawanie/identyfikacja	349
5.3.2. Odtwarzanie/reprodukcja	354
5.3.3. Zaburzenia funkcjonowania pamięci	354
5.3.4. Odtwarzanie: metody przesłuchania	357
5.3.5. Odtwarzanie: portret pamięciowy	363

5.4. Mechanizmy powstawania zniekształceń w zeznaniach świadków	372
5.4.1. Sugestia i sugestialność	372
5.4.2. Efekt dezinformacji	379
5.4.3. Fałszywe wspomnienia i fałszywe przyznania do winy	384
5.5. Kliniczne aspekty składania zeznań przez świadków szczególnych	391
5.5.1. Świadkowie w wieku senioralnym	392
5.5.2. Świadkowie małoletni	398
5.5.3. Świadkowie z diagnozą zaburzeń ze spektrum autyzmu	422
5.6. Kliniczna diagnoza szczerości zeznań świadka	424
5.6.1. Ocena prawdziwości zeznań (SVA)	428

Rozdział 6

Kliniczny wymiar dysfunkcji w zachowaniu osób nieletnich 451

6.1. Psychologiczne, społeczne i neurofizjologiczne uwarunkowania kryminogenezy i przestępczości nieletnich	451
6.1.1. Czynniki indywidualne: neurofizjologia	455
6.1.2. Czynniki indywidualne: regulacja emocjonalna	466
6.1.3. Czynniki społeczne: środowisko rodzinne i status socjoekonomiczny	482
6.1.4. Czynniki społeczne: środowisko szkolne i osiągnięcia szkolne	491
6.1.5. Czynniki społeczne: rówieśnicy	494
6.1.6. Czynniki społeczne: gry komputerowe	501
6.2. Przestępczość nieletnich w świecie wirtualnym	506
6.2.1. Mowa nienawiści i hejt	508
6.2.2. Bullying i cyberbullying w środowisku rówieśniczym	510
6.2.3. Seksting	519

Rozdział 7

Kliniczna psychologia sądowa w prawie rodzinnym i cywilnym 523

7.1. Problemy w rodzinie a opieka nad dzieckiem	523
7.1.1. Choroba przewlekła w rodzinie	525
7.1.2. Ubóstwo, marginalizacja, wykluczenie społeczne	528
7.1.3. Przemoc wobec dziecka w rodzinie	532
7.1.4. Alkohol w rodzinie	534
7.1.5. Relacje między rodzicami a dziećmi	539
7.1.6. Konflikty między rodzicami a agresja dzieci	540
7.1.7. Status socjoekonomiczny rodziny	541
7.2. Zaburzenia osobowości i zaburzenia psychiczne rodziców/opiekunów a ich kompetencje wychowawcze	541
7.2.1. Systemowe i psychodynamiczne ujęcie diagnozy zaburzeń osobowości w opiniodawstwie w sprawach rodzinnych i opiekuńczych	555
7.3. Rozwód jako sytuacja traumatyczna	564
7.3.1. Małżeństwo w konflikcie	564
7.3.2. Fazy rozpadu relacji małżeńskiej	568
7.3.3. Problemy psychologiczne dorosłych w sytuacji rozvodu. Skutki rozvodu dla obojga partnerów	571
7.3.4. Sytuacja psychologiczna dziecka doświadczającego rozstania rodziców – aspekty kliniczne	577

7.4. Kliniczne aspekty opiniodawstwa sędowo-psychologicznego na gruncie prawa cywilnego	588
7.4.1. Ocena kliniczna przesłanek ubezwłasnowolnienia	588
7.4.2. Wybrane wady oświadczeń woli z perspektywy psychologicznej	599
7.4.3. Diagnoza stanu psychicznego osoby sporządzającej testament	603
7.4.4. Diagnoza psychologiczna w sprawach o zadośćuczynienie i odszkodowanie	606
7.4.5. Przyczyny i konsekwencje mobbingu – diagnoza psychologiczna w sprawach z zakresu prawa pracy	612
 Rozdział 8	
Podstawy interwencji psychologicznej i terapii w sprawach sądowych	629
8.1. Psychokorekcja zaburzeń zachowania sprawców przemocy	629
8.1.1. Przemoc i krótka historia systemowych sposobów jej przeciwdziałania	629
8.1.2. Motywacja i możliwości zmiany zachowania osób stosujących przemoc	633
8.1.3. Skuteczność kary jako środka do zmiany zachowań przemocowych	639
8.1.4. Programy korekcyjno-edukacyjne i psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc w rodzinie	642
8.1.5. Ewaluacje oddziaływań korekcyjnych i terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	649
8.2. Rehabilitacja psychologiczna dla sprawców przestępstw doświadczających zaburzeń psychicznych	656
8.2.1. Podmioty, w których są realizowane izolacyjne środki zabezpieczające, oraz organizacja procesu leczenia	656
8.2.2. Rehabilitacja psychiatryczna a warunki izolacji	658
8.2.3. Sytuacja społeczno-psychologiczna oddziału psychiatrii sądowej	661
8.2.4. Sposoby rehabilitacji psychologicznej w warunkach oddziałów psychiatrii sądowej	662
8.2.5. Okresowe opinie o stanie zdrowia i szacowanie ryzyka powrotu do przestępstw	670
8.3. Pomoc psychologiczna ofiarom przestępstw	680
8.3.1. Koncepcja zaburzeń traumatycznych. Motywowanie do zmian	680
8.3.2. Formy pomocy psychologicznej dorosłym ofiarom przemocy	691
8.3.3. Psychoterapia dorosłych ofiar przemocy.	698
8.3.4. Oddziaływania terapeutyczne wobec dzieci	710
8.4. Terapia w sytuacji okolicznowodowej	726
 Literatura cytowana	763
 Indeks nazwisk	959
 Indeks rzeczowy	1011
 O Autorkach	1051